

УДК 338.242.4.025.2:005.591.6 (477)

МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРАЦІ

Маціканич Іванна Миколаївна, викладач кафедри менеджменту та бізнесу, ХНЕУ ім.
С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — Проведено аналіз основних напрямів моніторингу соціально-трудової сфери у контексті можливостей розвитку інноваційної праці. Розкрито соціально-демографічні та міграційні процеси. Обґрунтовано ефективність процесу формування та розвитку інноваційної праці.

Ключові слова — державне регулювання, економічна ситуація, інноваційна політика, інноваційна праця, чисельність населення.

Загальна економічна ситуація в Україні та наслідки фінансово-економічної кризи продовжують негативно впливати на розвиток основних соціально-економічних тенденцій у сфері праці в Україні.

Динамічний розвиток економіки України неможливий без забезпечення ефективного процесу формування та розвитку та інноваційної праці.

За даними останнього звіту Всесвітнього економічного Форуму про глобальну конкурентоспроможність Україна у 2017 році займає лише 81 місце серед 134 країн, поступаючись Польщі (39 місце), Індії (40 місце), Росії (38 місце), Грузії (67 місце) та деяким іншим пострадянським країнам [7].

За останні вісім років свого відновлювального зростання економіка України так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, із слабкою диверсифікацією продуктів і ринків, що

зумовлює низьку адаптивність до зовнішніх збурень і призводить до негативних тенденцій в виробництві. Сприятлива макроекономічна, фіскальна, регуляторна, інноваційна політики, висока якість послуг державних установ, освіти, науки тощо закладають підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності економіки. Для цього необхідні скоординовані дії в напрямку підвищення конкурентоспроможності економіки та її адаптивності до постійних змін в економічному середовищі.

Основні принципи державного регулювання соціально-трудових відносин в Україні були сформульовані ще в 1993 р., доповнені в 1997 р., 2008 р. та 2017 р. Так, Угодою на державному рівні регулюються основні принципи і норми реалізації трудових відносин, зокрема щодо гарантій праці і забезпечення продуктивної зайнятості; мінімальних соціальних гарантій оплати праці і доходів усіх груп і верств населення, які забезпечували б достатній рівень життя; розміру прожиткового мінімуму, мінімальних нормативів; соціального страхування; трудових відносин, режиму роботи і відпочинку; умов охорони праці і навколишнього природного середовища; задоволення духовних потреб населення; умов зростання фондів оплати праці та встановлення міжгалузевих співвідношень в оплаті праці, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [1, 4, 5].

Позитивні зміни в суспільстві можливі лише за спрямування державної економічної політики на формування відповідних передумов підвищення рівня та якості життя населення. Для знання реальної ситуації в країні, виявлення та достовірної оцінки

соціально-економічних проблем, що виникають доцільно використовувати систему моніторингу соціально-трудоваї сфери. Основними напрямками моніторингу соціально-трудоваї сфери у контексті можливостей розвитку інноваційної праці є:

1) соціально-демографічні та міграційні процеси;

2) зайнятість, ринок праці, безробіття;

3) доходи та рівень життя населення.

1) Соціально-демографічні та міграційні процеси безпосередньо впливають на формування кількісних ознак трудового, ресурсного та інноваційного потенціалу та опосередковано закладають підґрунтя для розвитку його якісних характеристик.

Чисельність населення постійно змінюється. Різниця між чисельністю населення на дві дати складає абсолютний приріст або скорочення.

Чисельність населення в Україні неухильно скорочується вже протягом чотирнадцяти років.

На 1 січня 2017 року чисельність наявного населення України становила 42584,5 тис. осіб, з них у міських поселеннях проживало 29482,3 тис. осіб (69,2%), у сільській місцевості – 13102,2 тис. осіб (30,8%).

У 2016 році чисельність населення України зменшилася внаслідок природного та міграційного рухів населення на 176,0 тис. осіб, у тому числі міського – на 102,7 тис., сільського – на 73,3 тис. Склад населення України характеризується суттєвою гендерною диспропорцією. Чисельна перевага жінок над чоловіками у складі населення України спостерігається з 37 років і з віком збільшується.

Чисельність чоловіків на 1 січня 2017 року становила 19644,6 тис. осіб, а жінок – 22770,3 тис.; у розрахунку на 1000 чоловіків припадає 1159 жінок (у міських поселеннях – 1179, у сільській місцевості – 1116).

В Україні сформувалася структура населення, для якої характерна висока питома вага осіб старшого віку і низька молодшого. На 1 січня 2017 року чисельність осіб у віці 0 – 15 років становила 16,2% загальної чисельності постійного

населення, у віці 60 років і старше – 22,5%, у віці 16–59 років – 61,3%. Вікова структура визначає демографічне навантаження: станом на 1 січня 2017 року на 1000 осіб у віці 16–59 років припадало 265 осіб у віці 0–15 років та 367 осіб у віці 60 років і старше.

У 2016 році в Україні зафіксовано природне скорочення населення: 186,6 тис. осіб, або 4,4 особи на 1000 наявного населення. Рівень природного скорочення населення у сільській місцевості (6,8%) удвічі перевищує рівень природного скорочення населення у міських поселеннях (3,2%).

Сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні становив 1,466 дитини на 1 жінку репродуктивного віку. При такій інтенсивності народжуваності не відбувається навіть просте відтворення населення. У 2016 році середня очікувана тривалість життя при народженні для жінок становила 76,46 року, тоді як для чоловіків на 9,73 року менше (66,7 року) [6].

Таким чином, ситуація в країні у соціально-демографічному аспекті потребує рішучих заходів, оскільки розвиток таких тенденцій призведе через 15-18 років до значного зниження чисельності осіб працездатного віку за значного збільшення осіб старшого непрацездатного віку, що буде вкрай обтяжливо для суспільства.

2) У дослідженнях соціально-трудоваї процесів значна увага приділяється показникам зайнятості та безробіття, які доповнюють одна одну, оскільки характеризують активність населення на ринку праці [3].

3) Показники доходів населення посідають центральне місце в системі визначення та оцінки рівня життя людей.

Серйозною загрозою, що впливає на загострення ситуації у сфері зайнятості, є знецінення праці. Зменшення доходів працюючого населення також зумовлене поширенням практики вимушеної часткової зайнятості.

Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими прожиткового мінімуму у 2010 складала 3,6

млн. осіб, що становить 8,6% від загальної чисельності населення, у 2016 р. 1,5 млн. осіб – майже 4%. Динаміка позитивна, проте не відповідає світовим стандартам якості життя [2].

Зниження реальної заробітної плати та соціального захисту населення, надмірна диференціація доходів окремих соціальних груп, високий рівень бідності – усе це призводить до глибокого розшарування суспільства, що, у свою чергу, дестабілізує економічну та політичну ситуацію в країні, створює загрозу втрати керованості соціальними процесами в державі.

Для подальшого економічного зростання України необхідно перейти на інноваційний сценарій економіки, що не можливо без корінної модернізації економіки. Подальше економічне зростання потребує швидкого нарощування інтенсивних факторів – інновацій, інвестицій, інноваційної праці, людського капіталу.

Державна інноваційна політика України має бути спрямована на мотивацію підприємств проводити власні розробки та дослідження, впроваджувати інновації в нові товари та послуги, співпрацювати з науково-дослідними установами тощо.

Реформування сфери трудових відносин передбачає впровадження якісно нових підходів до регулювання соціально-трудова сфери в розрізі забезпечення продуктивної зайнятості; підвищення рівня мотивації найманих працівників до продуктивної

праці, розвитку їх особистісних та професійно-кваліфікаційних якостей як джерела стійкої конкурентної переваги.

Список використаної літератури

1. . Кодекс законів «Про працю України» : за станом на 20 лют. 2008 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2008. – 90 с.
2. Доходи та умови життя // [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Зайнятість та безробіття // [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Кодекс законів «Про зайнятість населення»: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Кодекс законів «Про колективні договори і угоди» / [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3356-12/>.
6. Населення та міграція // [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Web-site Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>.

Автори

Маціканич Іванна Миколаївна, викладач кафедри менеджменту та бізнесу, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, (imatsikanych@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 09 січня 2018 року.

Опубліковано в авторській редакції.